

Hälsa och sociala bestämningsfaktorer bland flickor och pojkar i Sverige: med fokus på föräldrahärkomst

Heidi Carlerby

RN, MScPH, Phd., Institutionen för hälsovetenskap, Mittuniversitetet, Sundsvall. E-post: heidi.carlerby@miun.se

Bakgrund: Majoriteten av flickorna och pojkarna i Sverige har en god psykosomatisk hälsa. Trots det har risken för psykiska hälsosymptom såsom nervositet, att känna sig nere och sömnsvårigheter ökat successivt de senaste årtiondena. Dessutom indikerar tidigare forskning angående hälsa och välmående att flickor och pojkar med utländsk härkomst har ökad risk för ohälsa jämfört med flickor och pojkar med svensk härkomst.

Syfte: Denna avhandlingens huvudsyfte var att analysera hälsa och sociala bestämningsfaktorer bland flickor och pojkar i Sverige, med fokus på föräldrabakgrund. Artiklarnas (I–IV) syften inkluderar föräldrahärkomst, familjens materiella tillgångar och genus samt dess samband med subjektiva hälsobesvär, psykosomatiska problem eller hälsoriskbeteenden. Andra riskfaktorer för ohälsa som inkluderades var inblandning i mobbning, lågt deltagande och förekomst av diskriminering på skolan. Denna avhandling beaktar ett intersektionellt perspektiv med ambitionen att kunna tydliggöra samspelet mellan olika maktordningar (dvs. genus, social klass och föräldrabakgrund).

Metod: Två dataset från tvärsnittsstudier har använts. I de tre första artiklarna användes World Health Organization – Health Behaviour in School-Aged Children, som i Sverige heter Svenska skolbarns hälsovanor. Studiepopulationen bestod av 11 972 barn (flickor n=5918; pojkar n=6054) i årskurserna fem, sju och nio undersöknings år 1997/98, 2001/02 och 2005/06. Ungefär en femtedel av bar-

nen som deltog hade utländsk härkomst. I den fjärde artikeln användes regional data från norra Sverige. Flickor (n=798) och pojkar (n=729) i årskurserna sex till nio deltog i studien år 2011, svarsfrekvensen var 80 %. Omkring 14 % av barnen hade utländsk härkomst.

Resultat: Resultaten visade att flickor med utländsk bakgrund hade ökad risk för subjektiva hälsobesvär (SHC) och pojkar av mixbakgrund hade ökad risk för psykosomatiska problem (PSP). Ökad risk för att hamna i klusterprofilen multipelt hälsoriskbeteende hade flickor och pojkar med mixbakgrund, flickor med utländsk bakgrund samt flickor i familjer med låg nivå av materiella tillgångar. Ökad risk för att hamna i klusterprofilen bristande tandborstning hade flickor och pojkar med utländsk bakgrund och flickor i familjer med låg nivå av materiella tillgångar. Generella riskfaktorer för ohälsa bland flickor och pojkar i Sverige var: alla former av inblandning i mobbning, låg nivå av materiella tillgångar i familjen, lågt deltagande och förekomst av diskriminering på skolan, vilken den senare även var en medierande faktor för ohälsa. Att leva med en ensamstående förälder var en riskfaktor för ohälsa bland flickor.

Slutsats: Avhandlingens resultat kan ligga till grund för utformande av hälsofrämjande interventioner inom elevhälsan, till exempel interventioner som fokuserar på sociala konsekvenser av utländsk härkomst, familjens materiella tillgångar, deltagande och diskriminering samt hälsoriskbeteenden och genus.

Avhandling vid Institutionen för hälsovetenskap, Mittuniversitetet, Sundsvall, 2012. Återfinns på: <http://miun.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=2&pid=diva2:562870>.